

KATALOG

Dobrych Praktyk

*„Najlepsze praktyki na rzecz poprawy jakości
powietrza 2023”*

25^{lat} Mazowsze

Spis treści

Wstęp	3
Laureaci	5
LAUREACI W KATEGORII I	
Gmina Radzanów	7
Gmina Jabłonna Lacka	8
Gmina Grabów nad Pilicą	9
LAUREACI W KATEGORII II	
Gmina Michałowice	11
Gmina Pilawa	12
Gmina Zbuczyn	13
LAUREACI W KATEGORII III	
Miasto Pruszków.....	15
Gmina Ożarów Mazowiecki.....	16
Miasto Stołeczne Warszawa	17

Województwo Mazowieckie nieustannie walczy o czyste powietrze. W 2023 roku Zarząd Województwa Mazowieckiego zorganizował konkurs pt. „Najlepsze praktyki na rzecz ochrony powietrza”.

Celem Konkursu było docenienie i nagrodzenie wysiłków mazowieckich gmin za szczególne osiągnięcia w działaniach na rzecz poprawy jakości powietrza, w tym przede wszystkim wdrażanie i realizowanie zapisów Programu ochrony powietrza i Uchwały antysmogowej, tj. kluczowych, z punktu widzenia poprawy jakości powietrza, aktów prawa miejscowego.

Mazowsze.
Lecze Polską

**MAZOWIECKIE
POWIETRZE**
nasza wspólna sprawa

POWIETRZE.MAZOVIA.PL

**Zostało 350 tys.
kopciuchów
do usunięcia**

Do Konkursu zgłaszano działania realizowane przez gminy na rzecz poprawy jakości powietrza wpisujące się w poniższe obszary tematyczne:

- 1) ograniczenie emisji zanieczyszczeń z procesu wytwarzania energii cieplnej dla potrzeb ogrzewania i przygotowania ciepłej wody w lokalach mieszkalnych, handlowych, usługowych oraz użyteczności publicznej (działania prowadzące do wymiany starych, nieekologicznych źródeł ogrzewania);
- 2) edukacja ekologiczna (wraz ze wsparciem organizacyjno-technicznym realizacji planu działań krótkoterminowych będącego elementem Programu ochrony powietrza);
- 3) kontrola przestrzegania Uchwały antysmogowej oraz zakazu spalania odpadów i pozostałości roślinnych;
- 4) ograniczanie emisji zanieczyszczeń z transportu samochodowego.

Nagrody przyznawane były w kategoriach:

- gminy o liczbie mieszkańców $\leq 5\ 000$ osób (trzy nagrody główne za miejsca I, II i III);
- gminy o liczbie mieszkańców $> 5\ 000 \leq 20\ 000$ osób (trzy nagrody główne za miejsca I, II i III);
- gminy o liczbie mieszkańców $> 20\ 000$ (trzy nagrody główne za miejsca I, II i III).

W niniejszym Katalogu Dobrych Praktyk prezentujemy działania laureatów konkursu mogące być inspiracją i stanowić przykład do naśladowania we wdrażaniu skutecznych działań na rzecz poprawy jakości powietrza.

LAUREACI:

W kategorii gminy o liczbie mieszkańców [LM] wynoszącej: $LM \leq 5\,000$ osób:

- I miejsce: **Gmina Radzanów** (powiat mławski) - nagroda finansowa w wysokości 50 000 zł;
- II miejsce: **Gmina Jabłonna Lacka** (powiat sokołowski) - nagroda finansowa w wysokości 30 000 zł;
- III miejsce: **Gmina Grabów nad Pilicą** (powiat kozienicki) - nagroda finansowa w wysokości 15 000 zł.

W kategorii gminy o liczbie mieszkańców [LM] wynoszącej: $5\,000 < LM \leq 20\,000$ osób:

- I miejsce: **Gmina Michałowice** (powiat pruszkowski) - nagroda finansowa w wysokości 50 000 zł;
- II miejsce: **Miasto i Gmina Pilawa** (powiat garwoliński) - nagroda finansowa w wysokości 30 000 zł;
- III miejsce: **Gmina Zbuczyn** (powiat siedlecki) - nagroda finansowa w wysokości 15 000 zł.

W kategorii gminy o liczbie mieszkańców [LM] wynoszącej: $LM > 20\,000$ osób:

- I miejsce: **Miasto Pruszków** (powiat pruszkowski) - nagroda finansowa w wysokości 50 000 zł;
- II miejsce: **Gmina Ożarów Mazowiecki** (powiat warszawski zachodni) - nagroda finansowa w wysokości 30 000 zł;
- III miejsce: **Warszawa m.st.** (powiat warszawski) - nagroda finansowa a w wysokości 15 000 zł.

KATEGORIA I

LICZBA MIESZKAŃCÓW $\leq 5\ 000$ osób:

Gmina Radzanów realizowała przedsięwzięcia w zakresie ograniczania niskiej emisji zanieczyszczeń z procesu wytwarzania energii cieplnej dla potrzeb ogrzewania i przygotowania ciepłej wody w lokalach mieszkalnych, handlowych, usługowych oraz użyteczności publicznej. W Gminie zmodernizowano pięć budynków użyteczności publicznej.

W trzech budynkach należących do Gminy (budynek Szkoły Podstawowej w Radzanowie, budynek Przedszkola Publicznego w Radzanowie oraz budynek Szkoły Podstawowej we Wróblewie) zmodernizowano m. in.: kotłownię celem dostosowania do zamontowania gruntowej pompy ciepła. Zmieniono instalacje c.o. (grzejniki, orurowanie i instalację) na grzejniki płytowe niskotemperaturowe wraz z montażem zaworów termostatycznych z głowicami.

W pozostałych dwóch budynkach (budynek Gminnego Ośrodka Kultury oraz budynek Ośrodka Zdrowia) zamontowano kotły gazowe kondensacyjne oraz przeprowadzono modernizację instalacji centralnego ogrzewania. Zmodernizowano również instalację ciepłej wody użytkowej i zamontowano dwufunkcyjny kocioł gazowy kondensacyjny.

W budynku Gminnego Ośrodka Kultury wymieniono stare grzejniki na nowe płytowe z zaworami termostatycznymi.

GMINA JABŁONNA LACKA

Gmina Jabłonna Lacka również realizowała działania w zakresie ograniczania niskiej emisji zanieczyszczeń z procesu wytwarzania energii cieplnej. W Gminie przeprowadzono termomodernizację budynku Szkoły Podstawowej oraz przeprowadzono projekt pn. „Odnawialne źródła energii w gminach nadbużańskich Jabłonna Lacka, Ceranów”

Działania przeprowadzone przez Gminę polegały na przeprowadzeniu kompleksowej termomodernizacji budynku wraz z montażem energooszczędnego oświetlenia LED oraz zainstalowaniu instalacji fotowoltaicznej. Budynek został odnowiony, wymieniono stolarkę okienną i drzwiową zewnętrzną oraz przeprowadzono termomodernizację ścian i dachu budynku dzięki czemu zmniejszono zapotrzebowanie na energię konieczną do ogrzewania budynku.

W ramach projektu zamontowano 340 kolektorów słonecznych w domach jednorodzinnych, 5 pomp ciepła oraz 110 instalacji fotowoltaicznych w tym 9 na budynkach użyteczności publicznej.

GMINA GRABÓW NAD PILICĄ

Gmina Grabów nad Pilicą zrealizowała działania w kategorii ograniczania emisji zanieczyszczeń z transportu samochodowego. Zakupiono zeroemisyjny autobus elektryczny, działający na terenie Gminy. Na dzień składania wniosku w konkursie był to pierwszy autobus elektryczny w gminie wiejskiej w powiecie kozienickim.

Autobus służy do przewozu dzieci uczęszczających do Szkoły Podstawowej których miejsce zamieszkania jest oddalone o minimum 3 km. Dziennie autobus pokonuje trasę blisko 230 kilometrów służąc dzieciom mieszkającym w obrębie całej Gminy. Autobus niemalże całkowicie zastąpił wykorzystywany wcześniej autobus spalinowy służący do przewożenia dzieci do szkoły. Pojazd dostosowany jest dla osób niepełnosprawnych, ma 43 miejsca siedzące oraz 20 stojących. Jest to pierwszy autobus elektryczny na terenie Gminy Grabów nad Pilicą.

KATEGORIA I LICZBA MIESZKAŃCÓW

$5\ 000 < LM \leq 20\ 000$ osób:

GMINA MICHAŁOWICE

Gmina Michałowice utworzyła dwa programy lokalne wspierające ograniczania niskiej emisji zanieczyszczeń z procesu wytwarzania energii cieplnej:

1. Lokalny Program Piecowy
2. Program osłonowy „Gmina bez Smogu”

Lokalny Program Piecowy działa od 2021 roku i, polega na udzielaniu dotacji do trwałej zmiany ogrzewania węglowego na system niskoemisyjny (gazowy lub elektryczny). Program jest skonstruowany przychylnie do mieszkańca, który dostaje pieniądze „z góry”, w formie dotacji przed zakupem nowego źródła ogrzewania. Dzięki takiemu rozwiązaniu większa liczba mieszkańców jest w stanie skorzystać z dotacji. Program skierowany jest do szerokiej gamy odbiorców, ponieważ skorzystać mogą z niego osoby fizyczne, wspólnoty mieszkaniowe, osoby prawne, przedsiębiorcy, ale także jednostki sektora finansów publicznych (będące gminnymi lub powiatowymi osobami prawnymi). W ramach dotacji można wymienić piec węglowy na gazowy, natomiast w budynkach nie mających możliwości podłączenia do sieci gazowniczej piec węglowy można wymienić na elektryczny lub na gaz płynny.

Programy gminne wspierające wymianę nieekologicznych źródeł ciepła

„Gmina bez Smogu” program skierowany jest do najbardziej potrzebujących mieszkańców Gminy, którzy w związku z trwałą zmianą systemu ogrzewania z wysokoemisyjnego na niskoemisyjny ponoszą zwiększone koszty grzewcze lokalu. Na wsparcie mogą liczyć osoby, które nie wcześniej niż 1 lipca 2018 zmieniły ogrzewanie węglowe na gazowe, elektryczne lub olejowe w ramach gminnego programu wymiany pieców bądź w ramach programu „Czyste Powietrze” bądź ze środków własnych. Mieszkańcy gminy mogą uzyskać pomoc dwa razy do roku w formie zasiłku celowego.

Ponadto od 2021 Gmina prowadzi punkt programu Czyste Powietrze w którym mieszkańcy mogą skorzystać z bezpłatnej pomocy w wypełnianiu wniosków dotacyjnych także do innych programów („Mój Prąd” oraz „Moje Ciepło”).

MIASTO I GMINA PILAWA

W Pilawie zrealizowano działania na rzecz ograniczenia emisji z transportu samochodowego. Projekt stworzony przez Gminę polegał na rewitalizacji terenu przy dworcu PKP wraz z kupnem dwóch autobusów niskoemisyjnych.

Dzięki podjętej inwestycji utworzono parking z pętlą autobusową oraz dwoma stacjami ładowania samochodów elektrycznych.

W ramach inwestycji zakupione zostały dwa autobusy niskoemisyjne, dodatkowo uruchomiono nowe połączenia autobusowe dla mieszkańców.

Wokół dworca wykonano nasadzenia zieleni, utwardzone drogi dojazdowe oraz ścieżki rowerowe. Inwestycja usprawnia transport gminny, dzięki czemu wpływa pozytywnie na zredukowanie emisji z transportu samochodowego.

GMINA ZBUCZYN

Działania realizowane przez Gminę Zbuczyn to edukacja ekologiczna wraz z wsparciem organizacyjno-technicznym realizacji planu działań krótkoterminowych. W ramach tych działań 1 stycznia 2022 roku w strukturach urzędu powstał nowy wydział – Wydział Doradztwa i Ochrony Środowiska. Dodatkowo Gmina prowadzi szereg działań uświadamiających mieszkańców na temat ekologii i jej pozytywnego wpływu na zdrowie.

Szkolenia dla mieszkańców gminy obejmujące różne grupy społeczne: seniorów, dzieci, dorosłych ale także pracowników GOPS-u i urzędu gminy. W ramach szkoleń przeprowadzono 30 spotkań edukacyjnych traktujących m.in. o smogu, emisji, uchwale antysmogowej czy pozyskaniu dotacji na wymianę nieefektywnych źródeł.

Punkt programu Czyste Powietrze, dzięki któremu mieszkańcy mogą otrzymać rzetelne informacje na temat dotacji oraz uzyskać pomoc w wypełnianiu wniosków i rozliczaniu umów.

Na stronie internetowej gminy zamieszczono filmy instruktarzowe pokazujące jak wypełnić wnioski do programu Czyste Powietrze oraz promujące szkolenia prowadzone przez Gminę.

Wachlarz działań Gminy jest bardzo szeroki, poniżej inne działania zasługujące na wyróżnienie:

- Na terenie Gminy zamontowano czujniki jakości powietrza wraz z ekranami informującymi o stężeniu pyłów zawieszonych (PM2,5 i PM10)
- Nagrano film promocyjny ukazujący jak gmina wiejska może dbać o jakość powietrza
- Na terenie Gminy sukcesywnie wymienia się lampy drogowe na energooszczędne oświetlenie ledowe
- Przy stacjach uzdatniania wody zamontowano instalacje fotowoltaiczne
- Gmina działa na rzecz zwiększania powierzchni zieleni organizując konkursy m.in. dla mieszkańców

KATEGORIA III

LICZBA MIESZKAŃCÓW > 20 000 osób:

MIASTO PRUSZKÓW

Miasto Pruszków podejmuje wiele działań edukacyjnych starając się dotrzeć do wszystkich grup społecznych. Akcje edukacyjne podejmują tematy uchwały antysmogowej, programu ochrony powietrza ale także sposobów na ograniczanie emisji oraz możliwości uzyskania dofinansowania do wymiany ogrzewania. Poniżej opis wybranych działań podejmowanych przez Miasto.

Zakres działań podejmowany przez miasto jest bardzo szeroki, realizuje się m. in, pikniki edukacyjne ze stoiskami promującymi ochronę powietrza, na stronie i portalach społecznościowych Miasta udostępniane są informacje o ochronie powietrza i dobrych praktykach, natomiast na terenie miasta rozwiesza się plakaty, a mieszkańcom rozdaje ulotki informacyjne.

Dla najmłodszych w szkołach wystawiane są spektakle edukacyjne poruszające tematykę ekologiczną. Organizuje się akcje edukacyjne, również w formie konkursu, np. „CZADerski Pruszków” z tematyką poruszającą Program Ochrony Powietrza zakończony quizem dla mieszkańców w którym nagrodami były czujniki czadu. Dodatkowo Straż Miejska sukcesywnie przeprowadza kontrolę przestrzegania zakazu spalania niewłaściwych paliw przy okazji informując o przepisach i możliwościach dofinansowania.

Na szczególne wyróżnienie zasługuje festiwal online „Pruszków walczy o czyste powietrze”, wydarzenie było dostępne poprzez przygotowaną specjalnie na to wydarzenia stronę internetową, tzw. landing, a także transmitowane na żywo na facebooku.

Pruszków
poznasz - polubisz

JAK ZWALCZAĆ NISKĄ EMISJĘ?

- ROZWÓJ SYSTEMÓW CIEPŁOWNICZYCH**
- OGRANICZENIE WYTWARZANIA ODPADÓW, RECYKLING**
- TERMOMODERNIZACJA BUDYNKÓW**

GMINA OŻARÓW MAZOWIECKI

Gmina Ożarów Mazowiecki zgłosiła do konkursu w działania w zakresie ograniczania emisji zanieczyszczeń z transportu samochodowego. Zakupiono zeroemisyjny środek transportu oraz wybudowano dwie stacje ładowania pojazdów. Dodatkowo na terenie Gminy powstała nowa droga rowerowa o długości 6 km.

Gmina planuje kontynuację rozbudowy sieci dróg rowerowych w ramach projektu partnerskiego pn. „Promowanie zrównoważonej mobilności miejskiej poprzez rozwój sieci dróg rowerowych na terenie gmin Ożarów Mazowiecki, Leszno i Stare Babice”.

Gmina wspiera korzystanie z transportu zbiorowego, wprowadziła dopłaty do biletów długookresowych (tzw. biletów metropolitalnych), obowiązujących w środkach transportu zbiorowego w m. st. Warszawa oraz gminach ościennych. Gmina dopłaca również do transportu szynowego (linia Kolei Mazowieckich) oraz lokalnych linii autobusowych m. in. na trasie Ożarów Mazowiecki – Pruszków.

Gmina Ożarów Mazowiecki brała aktywny udział przy tworzeniu Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla metropolii warszawskiej 2030+ (SUMP MW).

WARSZAWA

Miasto Stołeczne Warszawa zostało wyróżnione w konkursie za działania realizowane w obszarze: ograniczenia emisji zanieczyszczeń z procesu wytwarzania energii cieplnej dla potrzeb ogrzewania i przygotowania ciepłej wody w lokalach mieszkalnych, handlowych, usługowych oraz użyteczności publicznej.

Dzięki nowoczesnym działaniom doradczym pozyskano 143 wnioski do Programu Czyste Powietrze, objęto 55 domów jednorodzinnych programem STOP SMOG, przeprowadzono aż 460 konsultacji w domach mieszkańców oraz pozyskano dodatkowo 200 wniosków na wymianę źródeł ciepła w gospodarstwach domowych.

Działania prowadzone na rzecz ochrony powietrza w Warszawie obejmują wiele aspektów, a szczególnym przedsięwzięciem było zawarcie 24 lutego 2022 przez Biuro Ochrony Powietrza i Polityki klimatycznej Urzędu m.st. Warszawy umowy z doradcami energetycznymi, którzy świadczą bezpłatne usługi dla mieszkańców Miasta. Celem prowadzonego doradztwa jest pomoc i zachęcanie mieszkańców do wymiany starych źródeł ogrzewania na ekologiczne. Doradcy nie tylko udzielają informacji na temat wymiany źródeł ciepła oraz dotacji na ten cel ale pomagają także wypełniać wnioski dotacyjne. Dodatkowo spotkania z doradcami zawierają elementy dobrych praktyk, informują oni w jaki sposób oszczędzać energię elektryczną i wodę nie rezygnując z komfortu użytkowania budynku.

W dzielnicach Wawer i Białołęka powstały dwa stacjonarne punkty doradztwa energetycznego, dodatkowo raz w tygodniu doradcy energetyczni pełnią też dyżury w dzielnicach: Włochy, Rembertów, Ursynów, Targówek. Jednak to nie wszystko, działalność doradcza wychodzi naprzeciw potrzebom mieszkańców Warszawy, wiedząc, że nie każdy jest w stanie dojechać do punktu informacyjnego, doradcy energetyczni mogą także wybrać się na wizję lokalną do domów.